

Izbaja vsak četrtek,
Velja s poštnino vred in
v Mariboru s pošiljanjem
na dom
na celo leto . 3 fl.
" pol leta . 1 fl. 50 k.
" 1/4 . — fl. 80 k.
Brez pošiljanja na dom
za celo leto . 2 fl. 50 k.
" pol leta . 1 fl. 30 k.
" 1/4 . — fl. 70 k.
Posamezni listi se dobijo
pri knjigarju Novaku na
velikem trgu za 5 k.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

Podučiven list za slovensko ljudstvo.

„Poduk v gospodarstvu bogati deželo.“

Naročnino sprejema vred
ništvo v Mariboru.

Rokopisi se ne vračajo,
neplačani listi ne
prijemajo.

Oznani se prijemajo in
plača se za navadno vrstico
če se oznanilo natise en-
krat, 10 kr., če dvakrat,
15 kr., če trikrat 20 kr.
in vsakokrat za kolek 30.

Štv. 40.

V Mariboru 8. decembra 1870.

Tečaj IV.

Naš program.

Vsled velikih zgodovinskih dogodkov, kateri narodom in državam Evrope postavljajo nove temelje, zbralo se je nekoliko slovenskih, hrvatskih in srbskih rodoljubov v Ljubljani dne 1. decembra t. l., ki so se sporazumeli o sledeči izreki:

- 1) Jedinstvo južnih Slovanov, začeto o postanku naroda, je ostalo skozi vse veke svetovnih dogodkov neprenehoma živo v narodnem čustvu in se javlja proti drugim narodom v jedinstvu jezika.
- 2) Južni Slovani, kateri pod različnim imenom Slovencev, Hrvatov in Srbov živé v deželah monarhije habsburške, čutijo dandenes jednake narodne potrebe. Da se tem zadovolji in tako zagotovi narodni obstoj, zedinjavajo oni vse svoje moralne in materialne moči ter jih hočejo upotrebovati za svoje jedinstvo na književnem, gospodarskem in političnem polju.
- 3) To svojo odločbo naznanijo državnikom monarhije in vsem drugim narodom, kateri živé v isti državi, da zvedó kako hočejo južni Slovani na vsak postaven način delati za uresničenje svojega jedinstva v navedenem smislu na svojo korist in pravico, nikomur pa na škodo in krivico.
- 4) Južni Slovani v habsburški monarhiji bodo osnovali svoje delovanje tudi na to, kako bi pomagali zadovoljiti v enakih potrebah svojim bratom onstran meje, s katerimi so jedne narodnosti.
- 5) Doseganje svojega namena naslanjajo južni Slovani v monarhiji habsburški posebno na društva in skupščine, na zbornice in časopise, da vsak pomaga, kakor, kdar in kjer bode za to prilika.
- 6) Za obvarovanje skupne koristi bodo vsi južni Slovani monarhije habsburške delali sporazumno v vsakem prašanju, ktero se dotiče njihovih zadev.

Z bojišča

so prišle pretekli teden spet zanimive vesti iz katerih se zadosti jasno vidi, da še vojski ne bode tako hitro konec, in da bodo morali še Prusi nekoliko časa okoli Pariza in sploh v Francoski dalje zmrzovati in se dobro bojovati, ako bodo hoteli postati gospodarji na Francoskem.

Časnik „Standart“ piše: „Francozi so se pri izkoku iz Pariza prav junško bojevali in so bili tudi prav dobro vodjeni, sploh še zdaj ni misliti na mir, in Pruska še bode obžalovala, da ni hotela sprejeti mirovnih pogojev, ktere jej je bil ponudil Jule Favre.“

Francozi, ki so hoteli prodreti iz Pariza in se združiti z drugimi armadami, posebno z loirsko so napravili 29. 30. novembra in 2. t. m. veliki izkok in huda bitva je bila skoraj cele tri dni, ktera stranka je bila prav za prav zmagnosna, se iz raznih poročil celo ne more zvedeti. Da se vendar Nemcem ni preveč dobro godilo, kaže že to, da zmage niso tako širokoustno naznanili, kakor je to njih navada in posebno to, da so se hitro dala povelje, da morajo vsi vojaki iz nemških trdnjav naglo marširati proti Parizu, dalje to kažejo tudi strahovite zgube Nemcev pri tej hudi bitvi,

tako se namreč poroča, da so Virtemberžani zgubili više 1300 mož in 40 oficirjev, Saksonci pa više 2000 mož in 60 oficirjev. Zdaj se je še le v Francoski prav redno bojevanje začelo, prej je na Francoski strani bil le samo nered, nezmožnost in grda izdaja.

Zdaj pa še hočemo našim častitim bralcem nekaj o posebnih bitvah povedati.

1. t. m. je loirska armada pobila Nemce na pravem krilu, in on isti dan je Garibaldi napal močno sovražnikovo lego pri Autan-u, je Nemce pobil in jih pregnal.

Generala Ciany pravo krilo je 1. t. m. napadlo močno prusko lego med Gionville in Porminier-jem in je po hudi bitvi, ki je trajala više 6 ur, vzelo z bajoneti kraje Bonneville, Villepian in Faverolles. Nemci so tudi tukaj zgubili mnogo ljudi in so se morali pomeknoti nazaj do Chateau in Cambray.

Pred izkokom iz Pariza sta generala Trochu in Duerot oznanila proklamacijo na pariško vojsko, ki je napravila zelo veliki hrup. Trochu pravi, da bodo odgovorni za strašno prelivanje krvi oni, katerih grdobna častitelja tepta z nogami vso novo civilizacijo in vse pravice. Duerot pa je rekel, da se hoče vrniti ali kot zmagavec ali ostane na bojišču.

Pri Orleans u je bila huda bitva 2. 3. in 4. t. m. in spet so zmagali Nemci, in 4. po noči Orleans obseli. Tedaj spet ni poslužila sreča Francozom, temoč ravno ona armada, na ktero so stavili še svoje največje zaupanje, je spet bila od Nemcev pobita. Vsa armada princea Vilhelma Karla in princea Brandenburškega se je združila in pobila dosti manjšo francosko armado. Pravi se, da so Prusi že bili brez municije, ko so v Orleans prišli. Francozi so zabili 40 kanonov, ktere so Prusi dobili, municijo so vendar prej vso vničili ko so odšli.

Od 29. novembra do 4. decembra so Nemci pri Parizu zgubili više 20.000 mož.

4. t. m. so se Francozi pri Parizu spet morali nazaj pomeknoti čez Marno. — Ubogi Francozi, kaj pa zdaj?

Gospodarske stvari.

Kdaj in kako se mora saditi redkev.

Ker se redkev zelo lahko zaredi in rada plodi s poleg stoječo redkvico, je nastalo mnogo plemen redkovinih. Najimenitniši so te-le: 1. Zgodna redkev, ki zgodaj izraste in se je v spomladi ali v poletju, sim spada črna okrogla rana redkev, žolta rana dunajska in rudečkasta rana redkev, ki ima sladek okus, in bela okrogla redkev, ki ima oster okus. 2. Zimska ali kesna redkev, ktera priraste velika in se je po zimi; sem spada dolga črna, Erfurtarska zimska redkev, ktera je najbolj razširjena in se tudi najraje je; dolga bela in okrogla, modro-rudeče zimska redkev, ktera se zelo malo seje.

Če se zgodna redkev kesno seje, se spremeni v zimsko, in če se zimska zgodaj seje se spremeni v zgodnjo. V najnovejšem času si priporoča tudi kot zimska redkev, bela in rumenkasta kineška redkev, ki je posebno dobrega okusa.

Redkev ljubi najboljši vrtno zemljo, ktera vendar ne sme biti z nova pognojena, in če hočemo, da bo prirastla prav izvrstna, jo moramo posaditi v prav topel kraj. Če

zemlja ni zadost dobra, se mora suho pognojiti s starim gnojem, s guanom, kosteno moko, ali z gnojnico. V zemlji, ki se pognoji na novo, izraste grenka, kosmata in madežna redkev. Naj bolj škodi redkvi ovčji in konjski gnoj; naj bolj pa ji koristi kravji gnoj in on iz stranišč, posebno če so z njim pognojene grede že v jeseni. Zgodna redkev se sadi konca mesca aprila, zimska pa od mesca junija do sred julija. Prva se mora saditi 6—8 palcev narazno, zimska pa 1½—2 in celo do 3 čevlje narazno, posebno tedaj, če hočemo zvrhunredno veliko redkev na ogled dobiti.

Če kdo sadi redkev samo za svojo potrebo, mu zadoštuje, če posadi pol kope po gredinah krajih alitudi na poti med gredami, tukaj vendar precej narazno. Pri saditvi med gredami se izkopajo 2—3 čevlje narazno, palec globoke jamice in se v nje vsadijo 3—4 zrna semena redkvinega. Če je zemlja slaba, se morajo jamice napolniti ali z mešanico, ali s zemljo iz toplih gred.

Če hoče kdo saditi redkev za prodajo, naj napravi 5 do 6 redi (po redkvi velikosti) na gredi, ki je 4 čevlje široka tako, da se po žnori 6 palcev ali 1½ čevlje narazno napravijo jamice, ktere so 1 palec globoke in nekoliko čez palec široke, v ktere se vsadi seme. Da seme lože klije, je potrebno, da se malo z vodo zalije, če je vreme sušno. Po tem, ko so mladice že srečno prestale napad zemeljskih bolh, ktere jo zlo napadajo, se izpulijo slabeje in se pustijo samo 2—3 močnejše. Po poletju se mora redkev marljivo okopati, dvakrat osipati, in če je potreba, večkrat poškopiti. Koristno je tudi, če se grede tako dolgo z gnojem pokrivajo, dokler se ne osipava. Zgodnja redkev se pobira po potrebi, zimska pa mesca oktobra, ker ozebsti nikakor ne sme. Za branje se mora redkev tako pripraviti, kakor žolto korenje, in se krani ali v klet ali v jamah pod zemljo. V volhko klet se lahko položi celo gola, ne sme se vendar sušiti, ker tedaj bi postala žilava. Zgodnja redkev obrodi zlo redkokrat in potrebuje mnogo dela.

Z redkvo se mora ravnati ravno tako kakor s kolarabo. Cvetje in luske redkvine rade napadajo listne uši, in se morajo marljivo pokončavati. Seme se mora na suhem zraku do konca sušiti. Tudi zemeljske bolhe rade napadejo cvetje redkvine in se morajo odpravljati. Seme je 9—6 let kaljivo.

Mali prijatelji kmetovalčevi.

Smrdokavra ali udeb.

Smrdokavra je med vsemi pticami naj marljivejša zatiravka zlo škodljivega mramorja (*Gryllus gryllotalpa*). Dolg nekoliko pripognjen in nekako posebno vstvarjen kljun jo pred drugimi pripravno in zmožno dela, podzemeljske mramorjeve stezdice zasledovati in odkopavati.

Kukavica.

Kukavici (*Cuculus canorus*) se dostikrat očita, da jajca in mlade drugim zelo koristnim zaževkojedcem kvari in vničava. Ali le čuden način se ploditi in množiti, jo je v ta slab glas privravil. Seveda je res, da za vsakega njenih mladičev, ki ga drugi ptički izredijo pa tudi izrediti morajo, cel vlasten zarod rejnikov pogine. Akoravno namreč z kukavičnim jajcem tudi svoje izvalé, je vendar ali že mlada kukavica sama izriva in iz gnezda pomeče, ali pa je prava mati mlade kukovice pomori in od gnezda daleč preč odnese. Zlasti to vsikdar stori stara, kdaj jih mlada sama izmetati ne more. Tega pa že pri gnezdih nemore na listnih drevesih in pa pri kraljičevih; ki so vsikdar od zgoraj zadelana, to je kakor kaka peč obokana, še manj bi pa to zamogla v gnezdih v votlinah po drevju. Žrtvovati pa se morajo drugi mladiči, ker vso hrano, ki jo le zamorejo znášati rejniki, potrebuje ravno le mlada kukovica.

Ako bi se pri tem dogodku le gledalo na število zaževk, posebno pa gosence, ktere pokončati velja, bi bil res vzrok to zgubo mladičev za bolj škodljivo imeti, kakor pa kukavica koristiti zamore. Gotovo jih sama za-se manj pokonča, kakor pa vse one drobne ptičice, če bi bile pri življenju ostale, posebno ako še njihov zarod vštujemo. Ali na število samo pa ne smemo gledati, kajti stvar se vsa drugače kaže, ako premislimo, da je le edina kukavica zmožna vsikdar take gosence poiskovati in povživati, kterih sploh nobena druga ptica, najmanj pa onih malih ptičic ktera jesti

ne more in še celo ne sme. To so namreč vse zelo koci-naste ali resaste gosence, ki so ji tim ljubše, čim so jim koci-cine gostejše in daljše. Toliko bolj pa mrzijo drugim pti-cam, kukavica pa jim daje prednost pred golimi in manj kosmatimi, vsikdar in kolikorkrat je le zamore. Brez nje bi tedaj nobenega ali vsaj nobenega pglavitnega sovražnika ne imele. Bile bi toraj zaplodivše se skoro čisto brez nad-legovanja. Bilo bi jih pa vsikdar toliko več, kolikor manj bi se drobnim ptičem podalo njihovo zalego že v jajcih, iz kterih se izležejo, vso poiskati in zatreti.

V naravi poprek se ne godi nič brez natanko odločnega namena, kajti vsaka naprava ima tim več in toliko gotovejše svoj dobro preudarjen namen in vzrok, čim je čudnejša, kolikor bolj oddaljena od drugod navadne poti. Ravno pri kukavici pa in pri njeni razploditvi se te posbenosti in odstopi od drugih občnih pravil tako množijo kakor pri nobenem drugem ptiču. Lahko se tedaj iz tega sodi, koliko je naravi mar, da se ona v stvarstvu nahaja in deluje, kajti z njeno posebno hrano je tudi njena cela iz več obzirov kaj čudna razploditev v ozki zvezi.

(Dalje.)

Dopisi.

Maribor. ○ (Občni shod kons. polit. društva v nedeljo 4. decembra) se je vrlo obnesel. Sešlo se je prav obilno udov, kakor tudi odličnih gostov iz mesta in iz okolice. Precej jih je zopet pristopilo društvu, in med temi nekteri narodnjaki mariborski, kterih imena po vsem Slovenskem slovê. Imamo zdaj dovolj duševnih moči, da bo zamoglo polit. društvo svojo težavno nalogo z večim vspehom zvrševati. Prvo besedo za Slovence imel je g. prof. Šuman. Bistvo, kakor vselej, je govoril o pravici kažoč, da je edino le pravica čvrsta podlaga vsakej državi, posebno pa Avstriji, obstoječi iz toliko različnih narodov, ki zamorejo zadovoljni in srečni le biti, ako se vsakemu ednaka pravica da. Ali narodne pravice brez kterih nam je vsa politiška svoboda le lepa skleda brez jedi, ne padejo narodom v naročje kot zrelo sadje z drevesa, marveč si jih morajo narodi sami pribojevati. Toraj je tudi g. govornik krepko vzbujal Slovence, naj si ne pusté več narodnih pravic kratiti, ter jim je pokazal nekatere protustavne napake v narodnem oziru, ki jih zamorejo precej odpraviti, ako le hočejo. Živa pohvala ob koncu govora je pričala, da je g. profesor poslušalcem do živega segel. Po končani slovenski besedi so vstopili milost. knjezoškof med občinstvo. Potem se je volil nov odbor, v kterega so voljeni sledeči gospodje: grof Brandis, profesorji: Jan. Pajek, Šuman, Majciger, doktorand Rapoc, dr. Prelog, dr. Ulaga, Kovačič, dr. Lipold, Kandler, kot odborovi namestniki: prof. Šinko, dr. Pajek, Dovnik, Brdajs in Koprivšek.

Za tim nastopi kot govornik za Nemce z navdušenjem sprejeti g. deželni poslanec Herman, ki je nalašč za-to z Gradea prišel. V prosti, lahko umljivi besedi je popisoval sad novošegnega liberalizma, in za smeh nasolil želje in prizadevanje liberalcev, ki se bahajo s svojo svobodo, pri tem pa niti katoliški cerkvi, niti narodom slovanskim svobode ne pusté. „Vera in narodnost“ — rekel je bistri naš Herman — ste podslombi pravi sreči, pravemu napredku vsakemu narodu. Priporočal je slednjič s prepričalnimi razlogi, naj se, kolikor le mogoče, konservativnih politiških društev povsod po Slovenskem osnuje. Postave namreč bodo dobre in koristne, ako se povsod pošteni možje volijo: v srenjske, okrajne odbore in v deželne zbore; ako se pa šupeljaki in liberalne prismođe volijo, se ni modrih postav nadjati, kajti narodovi zastopniki delajo postave, in kakoršni so ti, takošne so postave. — Zlata vrednim besedam Hermanovim donela je živahna občna hvala.

Slednjič so poprijeli besedo še mil. knezoškof in pohvalili dosedanje delavnost našega društva. Ponovili so Hermanove besede gledé vere in povdarjali, da se nam je s združenimi močmi boriti zoper napade proteče verskemu življenju. —

Mnogo društvnikov je po zborovanju v lepo razsvetljeni dvorani ostalo, ter se je začelo razveseljevanje in prijateljsko razgovarjanje. Pokazalo se je ta večer, kako sila potrebno da je bilo slovenski narodni stranki v Mariboru pravega središča, od kodar se bo dalo prav uspešno na ljudstvo delati. Razpršeni in v poglavitnih rečeh nesložni, bi